

Sygn. akt II USKP 147/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)
SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)
SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku J. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w W.
o wznowienie postępowania w sprawie o sygn. XIV U [...],
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 września 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 30 października 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 30 października 2019 r. oddalił apelację pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 6 lutego 2018 r., który oddalił wniosek pozwanego o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem tego Sądu z 26 kwietnia 2017 r., zmieniającego decyzję pozwanego z 13 października 2016 r. i przyznającego wnioskodawcy J. K. prawo do emerytury od 1 lipca 2016 r. Decyzją

tą pozwany odmówił wnioskodawcy emerytury za pracę w szczególnych warunkach. W decyzji uznał wnioskodawcy 22 lata, 2 miesiące i 9 dni stażu emerytalnego, w którym odjął zatrudnienie w R. Sp. o.o. od 3 sierpnia 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. (z wyłączeniem urlopu bezpłatnego od 2 października 1997 r. do 31 stycznia 1998 r.), podając jednocześnie w uzasadnieniu tej decyzji, że pozwany nie uwzględnił okresu od 3 sierpnia 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. do czasu nadesłania zaświadczenia zawierającego informację o przebytych okresach niezdolności do pracy w latach 1992 r.-1998 r. Sąd Okręgowy wyrokiem z 26 kwietnia 2017 r. uwzględnił odwołanie wnioskodawcy wobec przyjęcia spełnienia przesłanek do emerytury, podając w uzasadnieniu wyroku, że okres od 3 sierpnia 1992 r. do 31 grudnia 1998 r. należy doliczyć do ogólnego stażu pracy wnioskodawcy. Po zsumowaniu tego okresu z okresem uznanym przez organ rentowy w wymiarze 22 lat, 9 m-cy i 9 dni, ubezpieczony legitymuje się łącznym stażem pracy przekraczającym 25 lat. Pozwany nie wniósł apelacji od tego wyroku. We wniosku o wznowienie postępowania z 19 lipca 2017 r. pozwany wskazał na podstawę z art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. W uzasadnieniu stwierdził, iż w decyzji omyłkowo podano, że okres pracy w spółce R. nie został zaliczony do wymiaru okresów składkowych i nieskładkowych. Zaliczenie zatem przez Sąd tego okresu powoduje podwójne jego uwzględnienie w wymiarze tych okresów. Pozwany wniósł o zmianę wyroku z 26 kwietnia 2017 r. i oddalenie odwołania J. K. od decyzji z 13 października 2016 r. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z 6 lutego 2018 r., oddalającego wniosek o wznowienie postępowania, rozstrzygnął o braku podstaw do wznowienia, bowiem pozwany nie przedstawił nowych dowodów, ani też nie wskazał aby ujawniono nowe, nieznane mu wcześniej, okoliczności wskazujące na nieistnienie prawa J. K. do świadczenia emerytalnego. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu oddalania apelacji potwierdził, że nie doszło do ujawnienia nowych okoliczności.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie „prawa materialnego” – art. 114 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez niezasadne niezastosowanie, co skutkowało przyjęciem, że błąd organu rentowego, który powstał na etapie oceny przez organ rentowy wyroku Sądu pierwszej instancji, nie może stanowić przesłanki do

wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem sądu. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podano, że jest oczywiście uzasadniona. Ponadto istnieje istotne zagadnienie prawne i potrzeba orzeczniczego wyjaśnienia „przepisu prawa sprowadzająca się do odpowiedzi na pytanie: czy błąd organu rentowego powstały w trakcie oceny wyroku sądu I instancji może stanowić przesłankę wznowieniową w trybie art. 114 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej”(?).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut skargi kasacyjnej nie uzasadnia jej wniosków.

Podstawą skargi o wznowienie postępowania sądowego nie mógł być w tej sprawie art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Wraz ze zmianą art. 114 tej ustawy - na mocy ustawy z 10 lutego 2017 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw - nie doszło do zmiany art. 403 k.p.c.

Rodzi się zatem pytanie czy zmiana art. 114 ustawy rozszerza zakres przesłanek skargi o wznowienie postępowania niezależnie od braku zmiany art. 403 § 1 i 2 k.p.c.

Odpowiedź jest pozytywna, gdyż po zmianie art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy stanowi, że jeżeli prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalono orzeczeniem sądu, organ rentowy w przypadkach określonych w ust. 1 (czyli także ujętym w pkt 6) występuje do właściwego sądu ze skargą o wznowienie postępowania, gdy z dokonanych ustaleń wynika, że prawo do świadczeń nie istnieje lub świadczenia przysługują w niższej wysokości.

Nie oznacza to, że art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy może mieć zastosowanie w tej sprawie. Dotyczy tylko przyznania świadczeń lub nieprawidłowego obliczenia ich wysokości skutkiem błędu organu rentowego.

Dyspozycja tego przepisu nie spełnia się w tej sprawie. Pozwany w decyzji z 13 października 2016 r. odmówił wszak wnioskodawcy prawa do emerytury. Nie przyznał więc świadczenia, bo decyzja była negatywna.

Nie jest to zatem sytuacja ujęta w art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy.

W konsekwencji nie jest to przypadek określony w tym przepisie, który z mocy art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy stanowi podstawę do wystąpienia do sądu ze skargą o wznowienie postępowania.

Rzecz w tym, iż w aspekcie skargi o wznowienie postępowania sądowego znaczenie ma błąd organu rentowego, który spowodował przyznanie świadczenia lub nieprawidłowe obliczenie jego wysokości, a nie błąd, którego skutkiem było nieprzyznanie świadczenia, czyli odmowa prawa do emerytury.

Z uzasadnienia projektu ustawy zmieniającej art. 114 ustawy wynika, że przesłanka przyznania świadczenia lub nieprawidłowego obliczenia jego wysokości skutkiem błędu została wprowadzona z uwagi na konieczność ochrony interesu publicznego (Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Wówczas pozwany w okresie 3 lat może wzruszyć decyzję na niekorzyść uprawnionego (dłuższe terminy odnoszą się do pozostałych przyczyn wznowienia z art. 114 ust. 1 ustawy).

Taka zależność błędu opisanego w art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy warunkuje przesłankę skargi o wznowienie postępowania ma podstawie art. 114 ust. 2 pkt 2. Chodzi o sytuację, w której organ rentowy skutkiem błędu przyznaje świadczenie lub nieprawidłowo je oblicza i staje się to częścią rozstrzygnięcia sądu, choćby z tej przyczyny, że w postępowaniu sądowym nie było sporu co do określonego prawa (także faktów) i w tej części rozstrzygnięcie sądowe się uprawomocnia. Wówczas ze względu na wskazaną ochronę interesu publicznego błąd organu rentowego, którego skutkiem było przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe ich obliczenia może być zasadną podstawą skargi o wznowienie postępowania, z ograniczonym terminem 3 lat.

Powyższa procedura nie jest uprawniona, gdy decyzja organu rentowego jest negatywna, czyli gdy nie przyznaje świadczenia. Bez znaczenia jest to, czy decyzja jest wówczas wynikiem błędu organu rentowego. Może wszak naprawić błąd i uwzględnić żądanie ubezpieczonego z urzędu albo po kolejnym wniosku. W trybie wznowieniowym na etapie postępowania administracyjnego może też zmienić decyzję i odmówić świadczenia. Obowiązuje zasada, że decyzje organu rentowego mają być zgodne z prawem i reguła ta działa nie tylko na korzyść ubezpieczonego.

Inną jest sytuacja, gdy organ rentowy odmawia świadczenia i odwołanie ubezpieczonego przenosi sprawę do sądowego postępowania odwoławczego. Wówczas odpowiedzialność za wynik procesu ponoszą obie strony. Sąd ustala stan faktyczny na podstawie reguł postępowania cywilnego. Postępowanie sądowe jest dwuinstancyjne. Na obu etapach postępowania sądowego ocenia się materiał sprawy, w tym dowody, ustala stan faktyczny i stosuje prawo materialne. Wyrok prawomocny sądu ma powagę rzeczy osądzonej (art. 365 i 366 k.p.c.).

Organ rentowy mógł skontrolować wyrok Sądu pierwszej instancji. Zaniechał wniesienia apelacji. Bez znaczenia jest czy było to wynikiem błędu. Rozstrzygnięcie w sprawie o emeryturę podlega kontroli kasacyjnej.

Strona może też wnieść skargę o wznowienie postępowania, jednak tylko na ściśle określonych podstawach (art. 401, 403 k.p.c.). W tym przypadku, jak wskazano na mocy zmiany art. 114 ustawy o emeryturach i rentach doszło do rozszerzenia podstaw skargi o wznowienie postępowania, co stanowi wyjątek na tle podstaw wznowienia postępowania (art. 403 § 1 i § 2 k.p.c.). Wyjątki nie podlegają wykładni rozszerzającej.

Uprawniona jest zatem teza, że szczególna podstawa skargi do sądu o wznowienie postępowania z art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS obejmuje jedynie przypadek przyznania świadczenia na skutek błędu organu rentowego, a zatem nie sytuację, w której organ rentowy wydaje decyzję odmawiającą przyznania świadczenia.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).